

חוק לא ספורטיבי

חוק איסור אלימות בספורט אמנם נחקק למען מטרה ראויה, אך הוא מעורר קשיי פרשנות מרחבים, יוצר בלבול בעייתי בין אקט מניעתי ובין אקט ענישתי ועלול להביא לפגיעה קשה מדי בזכויות הפרט. ראוי לפרש את החוק לאור הדין הפלילי הנוהג ובהתאם לחוקי היסוד

דוד ברהום

האכיפה ובמיגורה [הצ"ח הכנסת חוברת 224, עמוד 266]. כפי שצוין לאחרונה בבית המשפט העליון בהחלטה ראשונית עד כה בקשר לחוק האמור, מפי השופט ניל הנדל: "חוק איסור אלימות בספורט הינו חוק ספציפי שנוצר כדי לעקור את העשבים השוטים בשדה הספורט" (בש"פ 1869/13 **יעקב בן אברהם נ' מדינת ישראל**; ניתן ביום 18.4.13).

האמצעי המרכזי והבולט בחוק הספורט להתמור- דדות עם תופעת האלימות והגזענות הוא ההרחקה מאירוע ספורט, גם כאמצעי מניעתי וגם כאמצעי עונשי לאחר הגשת כתב אישום. בהקשר המניעתי העניק חוק הספורט סמכויות רחבות – לדעתנו רח- בות מדי – לשוטרים, לקציני משטרה ולבתי משפט. שוטר מוסמך להרחיק אדם מאירוע ספורט ולמנוע את כניסתו אליו ברגע נתון; קצין משטרה מוסמך להרחיק אדם מאירועי ספורט לתקופת זמן של עד 30 ימים; ותובע מוסמך לבקש מבית המשפט להרחיק אדם מאירועי ספורט עד שלוש שנים. יתרה מזו, גם עילות ההרחקה הן

חוק איסור אלימות בספורט, תשס"ח-2008 (להלן: **חוק הספורט**) הוא חוק חדש יחסית, שח- בלי קליטתו הקשים במגרשי הספורט ובבתי המש- פט ניכרים היטב. דומה כבר עתה כי חרף המטרה הראויה שלשמה נחקק, מעורר החוק קשיים בפרש- נות ועלול לפגוע במידה לא ראויה בזכויות בסיסיות. להלן נעמוד על כמה מהבעיות שהחוק כבר הספיק לעורר בבתי המשפט, בתיקים שבאו לפתחם.

חוק הספורט נועד להתמודד עם ביטויים חוזרים ונשנים של אלימות וגזענות באירועי ספורט ובקשר לאירועי ספורט, באמצעות מתן סמכויות מיוחדות לרשויות אכיפת החוק ולבית המשפט, הן בפן המני-

עו"ד דוד ברהום, בעל משרד עצמאי העוסק במשפט פלילי; מנהל הקליניקה לזכויות בהליך הפלילי, האוניברסיטה העברית

במצב הקיים, הבעיה שמעוררת ההרחקה היא הזהות העלולה להיווצר בין האקט המניעתי המגולם בצו ההרחקה לבין העונש, שגם הוא עשוי, ואף צפוי, להיות מגולם בצו הרחקה

עה והן בפן העונש. חוק הספורט הוא למעשה דגם ספ- ציפי ומשוכלל יותר של חוק הבטיחות במקומות ציבוריים, תשכ"ג-1962, שלא נתן כלים ראויים להתמודדות עם תופעת האלימות והפרת הסדר באירועי ספורט. בדברי ההסבר לחוק הספורט נאמר כי תופעת האלימות בספורט היא תופעה קשה, והחוק החדש אמור לסייע בהגברת

צילום: פלאש 90

ראוי לחייב אישור יועמ"ש להגשת אישום בגין התבטאות גזענית. יציע אוהדי בית"ר ירושלים

נדמה כי אפשר לפגוע בקלות יחסית בחופש הפרט ולתקופות ארוכות. במקרים שבתי המשפט נדרשו לבקשות הרחקה, הם לא היססו להרחיק אוהדים לתקופות של חודשים, לעור־נת משחקים שלמה ואף למעלה מכך (ראו למשל: פרשת **בן אברהם**; עמ"י (נצ') 9793-02-11 מ"י נ' **גולדמן** (9.2.11); מ"י (י-ם) 5739-12-10 מ"י נ' **לוי** (21.12.10); מ"י (י-ם) 43395-04-12 מ"י נ' **שימל ואח'** (30.4.12)). כמו כן, אנו עדים לניסיונותיהן של המ־טרה ושל התביעה הכללית

רחבות וגמישות, שכן אפשר להרחיק לא רק את מי שהתנהג באלמות באירוע ספורט, או את מי שלא ציית להוראת סדרן או שוטר, אלא גם את מי ש"התנהגותו... נותנת בסיס סביר לחשש כי הוא עלול להתנהג בעתיד באופן אלים או תוך הפרת הסדר הציבורי באירוע ספורט או להתבטא התבטאות גזענית", כל־מר, בעיקרון אפשר להרחיק מאירוע ספורט גם אדם שלא מבצע שום עבירה רלוונטית. הואיל והבסיס הראייתי הנדרש לכאורה לשם מתן צווי הרחקה הוא די רעוע,

ההרחקה אינה צריכה לשמש מקדמה על חשבון עונש ההרחקה העתידי. נראה כי תקופות ההרחקה המושתות על אוהדי ספורט מניעות כדי עונש ממש, ולכן קשה להבין כיצד הן עשויות להיחשב מידתיות

להרחיב את תחולת חוק הספורט אל מחוץ לאירועי הספורט עצמם, למשל על אוהדים שקראו קריאות גזעניות מחוץ לשטח האיצטדיון (עמ"ת י"ם) 12-03-1980 **בנישו נ' מדינת ישראל** (12.3.13)) או בתוך אוטובוס נוסע בדרך למשחק כדורגל (עמ"ת י"ם) 13-05-18288 **מדינת ישראל נ' אלפסי ואח'** (13.5.13)).

במצב הקיים, הבעיה שמעוררת ההרחקה היא הזהות העלולה להיווצר בין האקט המניעתי המגולם בצו ההרחקה לבין העונש, אשר גם הוא עשוי ואף צפוי להיות מגולם בצו הרחקה כחלק מארס-נל העונשים שחוק הספורט מעניק לשופט בשלב העונש, אם וכאשר יורשע המורחק בכתב אישום שיוגש נגדו בגין מעשיו באירוע הספורט. אמנם בית המשפט העליון העיר בפרשת בן אברהם כי "נדמה

שתקופת ההרחקה המקסימאלית של שלוש שנים הינה מידתית בהקשר החקיקתי". מנגד, ממש כפי שנקבע לפני שנים כי "מעצר אינו תחליף לעונש ואינו מקדמה על חשבון עונש" (הנשיא אהרן ברק בדנ"פ 2316/95 **גנימאת נ' מדינת ישראל**, פ"ד מט(4) 589, 649), כך ההרחקה אינה צריכה להיות מקדמה על חשבון עונש ההרחקה העתידי. נראה כי תקופות ההרחקה המשותות על אוהדי ספורט מגיעות כדי עונש ממש; קשה אפוא להבין כיצד הן עשויות להיחשב מידתיות.

בעיה נוספת שמעורר אמצעי ההרחקה קשורה בשאלת היחס בין חוק הספורט לחוק המעצרים, ובהקשר הקונקרטי של אמצעי ההרחקה – שאלת היחס בין בקשת הרחקה רגילה לבקשת הרחקה לפי חוק הספורט. הרחקה בבקשה רגילה, בשלב מעצר ימים, מוגבלת בדרך כלל לכמה ימים או שבועות, וההרחקה לאחר הגשת אישום מוגבלת עד תום ההליכים; כמו כן, בקשת הרחקה רגילה מחייבת תשתית ראייתית למסוכנות או לשיבוש מהלכי חקירה או משפט. לא כך הדבר בצו ההרחקה לפי חוק הספורט, המקיים חיים משלו עם חוקים משלו.

למשל, בקשה לפי חוק הספורט עלולה להביא למצב שבו יורחק אדם ממגרשי כדורגל למשך עונת משחקים שלמה ואף למעלה מכך, אף שההליכים שניתחו בגין ההתנהגות שהובילה להרחקה נסתיימו זה מכבר; או חמור מכך (אף שלא בלתי סביר, לנוכח הניסיון המצטבר בתחום זה): אדם עלול להיות מורחק לפרק זמן ממושך אף מבלי שיוגש נגדו כתב אישום ואף אם התיק נגדו נסגר. כך או כך, הרחקה לפי חוק הספורט בקושי מחייבת תשתית ראייתית למסוכנות, או ניבוי מעשה אלים לעתיד לבוא, וגם אז אין צורך ביותר מ"חשד סביר".

בעניין בן אברהם הכיר בית המשפט העליון בכך שגם חוק הספורט פוגע בזכויות הפרט: "שלובים בענייננו שני דברי חקיקה הנוגעים בתחום הרגיש של הגבלת חירותו של אדם – אף אם לא ברף העליון של מעצר או מאסר". עם זאת

הוסיף: "במקרים בהם מתעוררת סוגיית ההרחקה עם סוגיית מעצר ימים, מעצר עד תום ההליכים או תנאי שחרור – סבורני כי אין לשחק בשני המגרשים בעת ובעונה אחת. הטעם בדבר – חוק חדש ופרטני שעניינו איסור אלימות בספורט, הקובע סנקציות עונשיות ומניעתיות משלו". ועל כן קיים צורך "שלא לערבב בין

שני דברי חקיקה כאילו אחד הם". הפרשנות שמציע בית המשפט (בשלב זה, כאמור, בדין יחיד ובהחלטה יחידה בנושא) עלולה להוביל ליצירת איבוד בתחום המשפט, שבו שולטים חוקים אחרים, מחמירים יותר – מבחינת הסמכויות, רמת הראיות הנדרשת, העילות ותקופות ההרחקה – וזאת בניגוד חריף לדין הכללי. גם אם המחוקק יצר דין ספציפי, הרי יש לפרש אותו באופן שיעלה בקנה אחד עם הדין הכללי, ועם חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו בנושאים העוסקים בחירויות הפרט, לרבות ברובד המידתיות. גם מבחינת מראית פני הצדק קשה להלום מצב שבו בית המשפט פוגע בחירות הפרט באופן שונה, רק משום שהוגשה לו בקשה לפי חוק פלוני במקום חוק אלמוני בהקשר דומה, כל שכן בשעה שהבקשות מו-

הפרשנות שמציע בית המשפט עלולה להוביל ליצירת איבוד שבו שולטים חוקים אחרים, מחמירים יותר מבחינת הסמכויות, רמת הראיות הנדרשת, העילות ותקופות ההרחקה, וזאת בניגוד גמור לדין הכללי

גשות, לפחות לעת עתה, באותה מתכונת שבה מוג-
שות בקשות המעצר.

חוסר ההרמוניה בין חוק הספורט לדיני המעצ-
רים היה גלוי גם לבית המשפט בעניין בן אברהם,
ובאופן נסתר פעל בית המשפט כדי ליצור איזון בין
השניים. במה דברים אמורים? בזכות להגשת ערר.
חוק הספורט אינו מכיל זכות ערר על החלטה בדבר
צו הרחקה (כל שכן זכות להגשת בקשת רשות ערר).
ידוע כי זכות ערר או ערעור חייבת להיות מוקנית
באופן מפורש בחיקוק (בג"ץ 87/85 ארג'וב נ' מפקד
כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון, פ"ד מב(1) 353,
362). אלא שבית המשפט בעניין בן אברהם דן בסו-
גיה כאילו קיימת זכות ערר, ובכך למעשה ייסד אותה
במו פיו בציינו כך: "ברובד הכללי, אכן נדמה כי ברוח
הוראות סעיף 53 לחוק המעצרים, על החלטת בית
משפט השלום בבקשה למתן צו הרחקה ניתן יהא
לערור בזכות לפני בית המשפט המחוזי, בעוד השגה
על החלטת בית המשפט המחוזי בערר כאמור תהא
ברשות בית המשפט העליון", וכן: "צו הרחקה יינתן
רק באישור של ערכאה שיפוטית, אשר על החלטו-
תיה ניתן לערור בזכות, ואף ברשות ב'גלגול שלי-
שי". אם ניתן האות לפרשנות משלימה מעין זו, אין
מניעה לפרש את חוק הספורט בכל דרך שתתאים
לדיני המעצרים הכלליים ולדינים האחרים בתחום
הפלילי, וממילא חוק הספורט צריך לעמוד גם בסט-
נדרסים חוקתיים.

לפיכך נראה כי יש לפרש בדוקנות את סמכותו
של תובע להגשת בקשה לצו הרחקה לפי סעיף 17
לחוק הספורט. כידוע, מפכ"ל המשטרה הסמיק שו-
טרים כתובעים, וזאת לצורכי בקשה לעיכוב ביצוע
החלטות שחרור לפי סעיף 55 לחוק המעצרים. ברם
נראה כי הגשה יזומה של בקשת צו הרחקה שונה
ממצב שבו שוטר מבקש הקפאת מצב, ולכן יש לע-
מוד על כך כי תובע ממש, הוא ולא אחר, הוא שיגיש
את הבקשה, למתן צו הרחקה.

לבסוף, דומה כי העבירה בדבר התבטאות גזענית
לפי סעיף 15 לחוק הספורט חייבת להתפרש בזיקה
אל סימן א'1 בחוק העונשין העוסק בהסתה לגזענות,
לאלימות ולטרור. הקשר בין סעיף 15 לחוק הספורט
ובין חוק העונשין הוא לא רק תוכני אלא גם לשוני,
הואיל והגדרת הגזענות זהה כמעט לחלוטין בשני
החוקים. מכאן נובע שממש כפי שיש צורך באישור

היועמ"ש להגשת כתב אישום בעבירה של פרסום
הסתה לגזענות (סעיף 144 לחוק העונשין), ראוי
לחייב בכך גם הגשה של אישום לפי סעיף 15 לחוק
הספורט. הדבר מתחייב לשיטתנו גם משום שמדובר
בפגיעה בחופש הביטוי שהיא זכות חוקתית, ולנוכח
הנחיית היועמ"ש מס' 4.1004 כי יש מקרים שנדרש
בהם אישור כאמור בשל היגיון דברים דומה, חשי-
בות הנושא או רגישותו.

נראה כי עם מגמת ההחמרה וההרחקות
הממושכות שמאשרים בתי המשפט נפתח הפתח
לפרשנות חוק הספורט, המצוי אך בראשית דרכו,
באופן שיעלה בקנה אחד עם חוקי היסוד ועם שאר
הדינים בתחום הפלילי, ומכל מקום פרשנות זו
ראויה כדי שלא להביא לפגיעה קשה מדי בזכויות
הפרט.

**המעט שניתן לומר על
ההתבטאויות המיוחסות
למשיבים הוא שמדובר
בהתבטאויות מקוממות.
זה המעט שניתן לומר,
ואסתפק במעט**

השופט א' רומנוב,
עמ"י (1-1) 18288-05-13

הכותב ייצג בעמ"ת (י"ם)
12-03-1980 בנישו נ'
מדינת ישראל ובעמ"י (י"ם)
13-05-18288 מדינת ישראל
נ' אלפסי ואח'